

חינוך לחיים

פרשת פנחס

פרשת פנחס פורשת בפנינו מעט קווים לדמותו של מנהיג (וכידוע כל מחנך ואב הוא מנהיג) בכלל ישראל. משה רבינו מבקש למנות 'ממשיך' בהנהגת עם ישראל עם פרדתו ופטירתו, ואומר 'יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשראיש על הצדה' ומפרש רש"י כיוון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע השעה שאתבצע צרכי, שירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושיו שלא מש מתוך האוהל. וזהו שאמר שלמה 'נוצר תאנה יאכל פריה' מה מיוחד בתאנה? מפרש המלבי"ם מי שרוצה לאכול פרי תאנה צריך לנצרה, כי פרי התאנה מתבכרים אחד אחד, וצריך ללקטם בכל בוקר טרם יזרח השמש, שאם לא כן יתליעו הפירות שבכרו. לכן שומר אדוניו צריך להוציא אצלו הכל בוקר ללקוט את הפירות, דהיינו פרי חכמתו כמו שכתוב ביהושע 'לא ימוש מתוך האוהל' וע' כך זכה לכבוד שסמך על ידו.

ממשיך המדרש בתשובת הקב"ה לתביעתו של משה רבינו "בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, הוא היה משכים ומעריב בבית הוועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורש מחצלאות, הואיל והוא שרתך בכל כוחו כדאי הוא שישמש את ישראל' וכמו שהסביר הרב שטיינמן זצ"ל 'לא כל אחד שמסדר ספסלים זוכה להיות גדול בישראל המנהיג שאחרי משה, אלא כיוון שהיה כל כך טהור לב בעשיית הדבר לשם שמים להגדיל תורה ולאדירה ושיהיה מקום ללמוד, אע"פ שהיה קצת נראה כמעשה שמשות בעלמא, לכן זכה למה שזכה'

ואנו צריכים להבין א. וכי גדולה עוברת בירושה? ב. אם חז"ל אמרו שלא עסקו בתורה אז איך עלתה בדעתו של משה למנותם? מחדש הרב אלישיב זצ"ל (כ"ח תמוז) 'כאשר משה רבינו ביקש איצטליא לבניו, וודאי ראויים היו מבחינת גדולתם בתורה, שאם לא כן לא היה מבקש איצטליא זו. אלא בניו ישבו להם, ולא עסקו עם אחרים בתורה!! וזו הכוונה בדברי המדרש 'ולא עסקו בתורה' אבל יהושע העמיד ספסלים, הוא פעל למען אחרים'. במסכת אבות נאמר 'רבי חנינא בן חכינאי אומר, הנעור בלילה והמהלך בדרך יחיד והמפנה ליבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו' ומבאר מרן ז"ע הבנה חדשה במשנה זו: יש אדם הרואה את אנשי מקומו שהם ישנים בחיק הבערות, הם נמצאים בלילה, בחושך מצרים, ישנים, ורק הוא לבדו נעור ויודע חובתו בעולמו. ולא עוד אלא שהוא 'מהלך בדרך יחיד' כלומר הוא בירר לו את הדרך הנכונה ומהלך בה, אלא שחסרונו בכך שהוא יחיד, לא אכפת לו אם אחרים הולכים בדרך עקלקלות. 'ומפנה ליבו לבטלה' טוען הוא שהפעולה להשתדל לכות את הרבים היא לבטלה, לא יצליח לתקן כלום. 'הרי זה מתחייב בנפשו' כי גם הוא בסכנה שלא יחזיק מעמד יחידי בדרכו' נדייק בדברי המדרש הנ"ל בתשובתו של הקב"ה למשה רבינו: 'בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה' ולכאורה די היה לכתוב 'ישבו ולא עסקו בתורה' מהו הדגש 'ישבו להם'? ונראה מדויק כדברי מרן, הם ישבו 'להם' ללמוד, אך מבלי לזכות אחרים!!!

לפי הבנה זו אכן בניו של משה רבינו הפסידו את ההנהגה מפני שלא עסקו עם אחרים בתורה, והוא הדין שאר זקנים אשר למדו באותו בית מדרש, יתכן שמבחינת גדלות בתורה היו חלקם גדולים יותר מיהושע, והראיה לכך מאותם מאות הלכות שחידש עתניאל בן קנז בפלפולו. וכן מדרגם של המרגלים לפי סדר מעמדם, כאשר יהושע הוא החמישי מביניהם, אלא שהם עסקו לעצמם. והבושה והכלימה היתה על עצמם. הם יסרו את עצמם בדברי תוכחה כשראו לאן הגיע יהושע בן נון במובן הכי חיובי, ואמרו לעצמם בכאב: 'אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה' שהרי גם אנחנו היינו יכולים להיות בדרגה 'לבנה' והפסדנו, כי לא למדנו מדרכו של יהושע. כי כדי להיות מנהיג בכלל ישראל צריך להיות אכפת לך מכלל ישראל, לכתת רגליך ממקום למקום וללמד תועים בינה, למסור נפש למען חינוך כלל ישראל. מלבד שאר התכונות של מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. הצלחת כל יהודי שומר מצוות, תלויה במידת השתדלותו ללמוד וללמד ולצאת מתוך הבועה האישית, להביט על הסובבים אותו, להביט על כלל ישראל. לכאוב, להתפלל, לתמוך, וללמד כל יהודי לפי כוחותיו.

החיים חד פעמיים הם, למרבה הצער הם לא יחזרו בעד כל הון שבעולם. אולם מלאים הם בהזדמנויות נדירות. פוטנציאל האדם גדול מאוד הוא, לא ניתן להשגה אנושית כמה יכול להשיג. לכן במקום להספיד את עצמך בעודך עדיין בחיים מה יכולת לעשות לו היו מחזירים אותך לשנים עברו, במקום לאכול את עצמך מבפנים למראה הצלחת חברך, עשה עם עצמך היום לעשות, ולא משנה הגיל, כדי שבעת זקנה תאמר לעצמך בסיפוק רב 'אשרי זקנותי אשר כפרה על ילדותי'.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com